

University of Groningen

Stille choreografie van recreatiegedrag

Daggenvoorde, Moniek; Huttenhuis, Luuk; Meijles, Erik; Groote, Peter

Published in:
Geografie

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2014

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Daggenvoorde, M., Huttenhuis, L., Meijles, E., & Groote, P. (2014). Stille choreografie van recreatiegedrag. *Geografie*, 23(4), 22.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Hoe leid je wandelaars voorbij aan de kwetsbare plekken van een natuurgebied als het Drents-Friese Wold? Op de foto het veelbezochte Aekingerzand.

DRENTS-FRIESE WOLD

Stille choreografie van recreatiegedrag

Wandelaars in natuurgebieden zijn gemakkelijk te sturen met paaltjesroutes. Ook de reden voor hun bezoek bepaalt sterk waar zij wandelen. Dat opent mogelijkheden om kwetsbare natuur te beschermen en groepen met verschillende motieven op geëigende plekken te bedienen.

Moniek Daggenvoorde, Luuk Huttenhuis, Erik Meijles & Peter Grootte

In 2009 zoekt Staatsbosbeheer naar een manier om recreatie in het Drents-Friese Wold te monitoren. Vijf studenten van de faculteit Ruimtelijke Wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen volgen daarop typische zondagswandelaars met gps-dataloggers en houden een enquête. De uitkomsten helpen Staatsbosbeheer duidelijk te krijgen waar mensen wel en niet komen en welke wandelaars bepaalde routes volgen.

NATIONAAL PARK

Het Drents-Friese Wold is een van de grootste natuurgebieden van Nederland met een oppervlakte van 6200 hectare. Het Nationale Park ligt in drie gemeenten en de grootste eigenaar van het gebied is Staatsbosbeheer. Daarnaast bezitten Natuurmonumenten, Stichting Het Drentse Landschap, Stichting Maatschappij van Weldadigheid en een aantal kleine particulieren grond in het gebied. Samen werken ze aan het in stand houden, herstellen en

ontwikkelen van natuur- en landschapswaarden van het Nationale Park.

De paden en wegen in het gebied zijn vrij toegankelijk voor bezoekers. Staatsbosbeheer richt zich op recreatie voor verschillende doelgroepen zoals wandelen, fietsen en paardrijden. Zo leidt het Kabouterpad kinderen via een korte route door het bos langs een aantal kabouters. Parkeerplaatsen rondom het gebied geven toegang tot bewegwijzerde routes. In totaal is er ruim 130 kilometer wandelpad beschikbaar. Het bezoekerscentrum in Terwisscha biedt informatie over het gebied en is het startpunt van een aantal wandelpaden en georganiseerde activiteiten. Er is dus ruimte voor een scala aan recreatieve activiteiten, maar er is weinig bekend over het wandelgedrag en de spreiding van recreanten in het gebied.

METING

Het onderzoek richt zich op het noordelijke deel van het Drents-Friese Wold, rondom het bezoekerscentrum, waar acht paaltjesroutes starten. De mensen die bereid zijn mee te doen aan het onderzoek wandelen op een feest- of weekenddag en maken daarbij gebruik van een parkeerplaats en/of bezoekerscentrum als uitvalsbasis voor hun wandeling. In totaal krijgen 138 groepen wandelaars een gps-datalogger mee. Deze logt elke tien seconden de coördinaten van de wandelaars en het tijdstip. De kwaliteit van

Slecht 1% stopt bij een informatiebord

de gelogde gegevens is niet altijd optimaal, maar goed genoeg om de gelopen routes weer te geven. Na de wandeling wordt er een enquête afgenomen over de gevolgde route, de groepssamenstelling en het motief van de wandeling.

WANDELPATRONEN

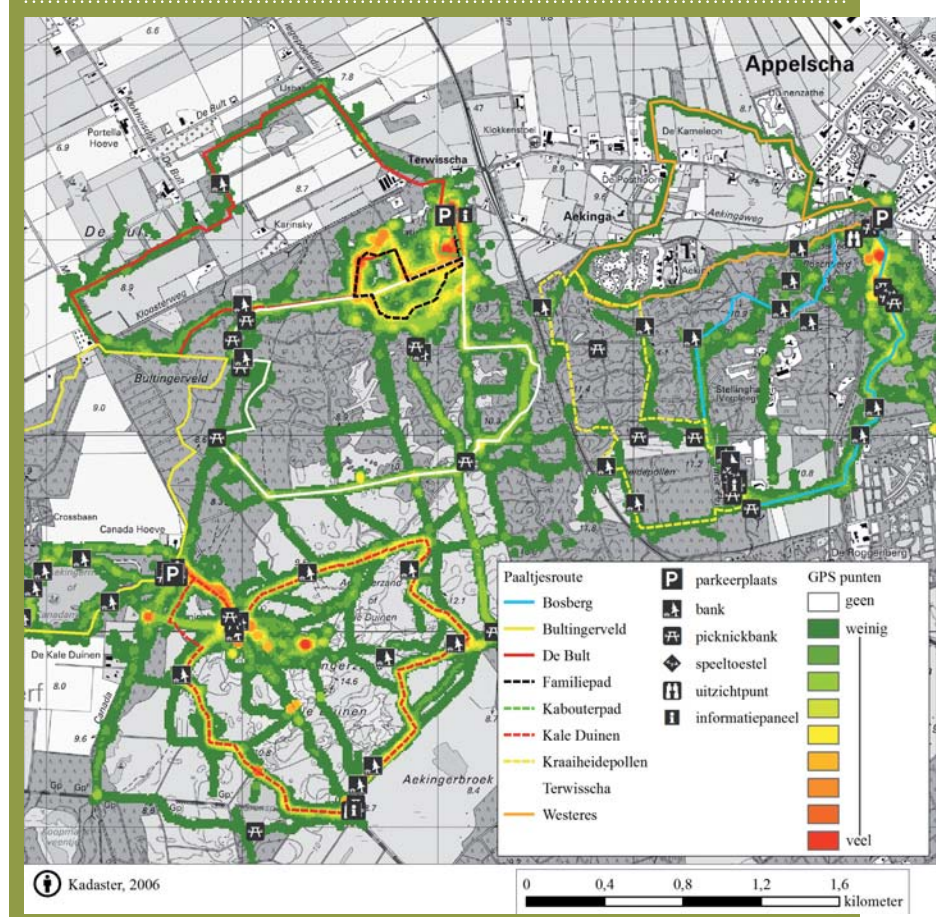
Kaart 1 laat zien hoe drukbezocht de plekken zijn. De rood gekleurde gebieden zijn echte hotspots, de gele worden regelmatig bezocht en de groene kennen kleine bezoekersaantallen. Het drukst bezocht zijn de gebieden rond de parkeerplaatsen – waar ook de dataloggers zijn uitgedeeld – en de zandverstuiving Aekingerzand. Twee derde van de respondenten geeft in de enquête aan de paaltjesroutes te volgen. Dit is goed te zien op de kaart: het Familiepad is veruit de meest bewandelde route, daarna de Kale Duinenwandeling. Andere veelgelopen routes zijn de Terwisscha- en de Bosbergwandeling.

Rond de Rijksweg die het park doorkruist, komen weinig mensen; dat geldt ook voor veel paden buiten de uitgezette routes. De typische zondagswandelaar laat zich dus graag leiden, en dat is interessant voor gebiedsbeheerders.

VOORZIENINGEN

Langs de routes zijn diverse voorzieningen zoals bankjes, informatieborden, picknicktafels. Die worden veel vaker gebruikt dan de voorzieningen buiten de aangegeven routes. Volgens de enquête gaan bezoekers tijdens onderbrekingen vooral rusten, spelen, de omgeving bekijken of eten en drinken. Op de hotspotkaart is dit niet duidelijk zichtbaar; waarschijnlijk is de stoptijd te kort om gelogd te worden. Ook het water en de zandverstuivingen zijn favoriete halteplaatsen. Op de zandverstuivingen wordt voor-

Figuur 1: Hotspotkaart van het noordelijke deel van het Drents-Friese Wold

al gespeeld, gerust, gegeten en gedronken. Niet alle voorzieningen op routes worden veel gebruikt. Zo geeft slechts 1% aan te stoppen bij een informatiebord.

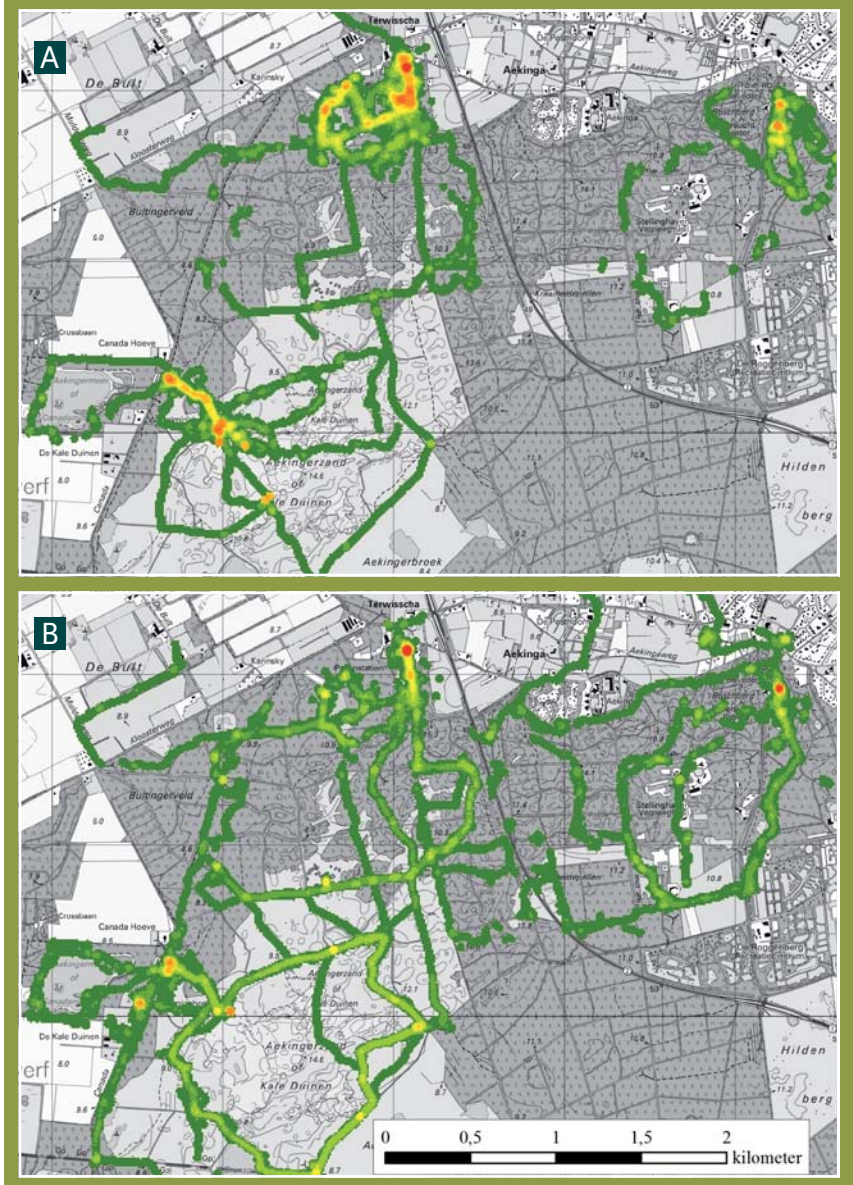
GROEPSSAMENSTELLING

Grote groepen en groepen met kinderen jonger dan 12 jaar blijven dicht bij de parkeerplaats, maken kortere afstanden en wande-

Figuur 2: Groepen met kleine kinderen (A) blijven dicht bij de parkeerplaatsen dan mensen alleen of met z'n tweeën (B)

Door paaltjes te verzetten, raakt kwetsbare natuur ‘uit de loop’

len langzamer. Op kaart 2 is dit duidelijk te zien, met hotspots vlak bij de parkeerplaatsen. Het Familie- en Kabouterpad springen er duidelijk uit, net als de korte wandeling van de parkeerplaats naar het Aekingerzand. Degenen die alleen of met z'n tweeën lopen, verspreiden zich veel meer over het Nationale Park.

MOTIEF

In de enquête wordt wandelaars gevraagd naar het doel van het bezoek en wat zij belangrijk vinden bij het maken van een wandeling. Zo ontstaan vier motiefgroepen. De groep ‘sociaal en ontspanning’ komt vooral in het gebied om samen te zijn met familie en te ontspannen door een wandeling. Deze groep noemt onder andere ‘plezier’, ‘familie’ en ‘sociaal’ als belangrijkste reden om te wandelen. De natuur is vooral het decor om deze doelen te bereiken. De groep ‘sociaal en activiteiten’ noemt ook ‘plezier’ en ‘sociaal’, maar specifiek ‘spelen’, ‘vermaak’ en ‘ervaring’. De derde groep noemt ‘rust’ en ‘natuur’. De laatste groep geeft aan het Drents Friese Wold te bezoeken voor de beweging, en noemt ‘lange afstand’, ‘bewegen’ en ‘wandelen’ (al dan niet met de hond). Op kaart 3 zijn twee van de vier motiefgroepen in beeld gebracht. De twee groepen die een sociaal motief hebben, gebruiken het bezoekerscentrum vaker als startpunt. Beide groepen zijn ook vaker te vinden op het Kabouterpad. Mogelijk omdat kinderen vaker onderdeel zijn van groepen met een sociaal motief. Dit is ook te zien wanneer de kaart van een kleine groep met kinderen vergeleken wordt met de kaart van de groep ‘sociaal en activiteit’. Beide kaarten laten hotspots zien rondom het bezoekerscentrum en op het verstuiwingsgebied dicht bij de parkeerplaats van het

Aekingerzand. Ze worden hier waarschijnlijk naartoe getrokken door de gecreëerde voorzieningen en de mogelijkheid voor de kinderen om vrij te spelen.

De bezoekers die rust en natuur zoeken, concentreren zich rondom het Aekingerzand en op de Kale Duinenroute. De groep is verder verwijderd van het bezoekerscentrum. In deze gebieden zijn wel paaltjesroutes te vinden maar is het beduidend rustiger dan waar de ‘sociale wandelaars’ te vinden zijn.

Uit de gps-logs blijkt verder dat de snelheid en afstand van de wandelaars per motief verschillen. De groep die naar het gebied komt om te bewegen loopt (niet verrassend) sneller dan de rest. De groep die de natuur wil beleven, loopt vooral langere afstanden.

GROEPSGERICHT BELEID

Uit het onderzoek blijkt dat zondagswandelaars zich (gemakkelijk) laten sturen door paaltjesroutes. Verschillende groepen recreanten kunnen zo met op maat gemaakte voorzieningen door een natuurgebied worden geleid. Door paaltjesroutes of andere voorzieningen te verplaatsen, kan kwetsbare natuur worden beschermd en kan op andere plekken recreatie gestimuleerd worden. Daarnaast blijkt dat groepen duidelijk verschillend wandelgedrag laten zien al naar gelang hun motieven. Deze bepalen welke routes mensen kiezen, en wandelroutes kunnen daaraan worden aangepast. Zo kan de groep die natuur en rust zoekt, gescheiden worden van drukbezochte plekken met kinderen en dat zal de natuurbeleving van deze groepen verbeteren.

Zulk groepsgericht beleid kan ook werken in andere sectoren, zoals toerisme – bijvoorbeeld om toeristen naar voor hen interessante plaatsen te brengen en de gewenste mix tussen cultuur en natuur te creëren. •

[i] Een uitgebreidere analyse van het ruimtelijk patroon van recreanten in het Drents-Friese Wold is te vinden in het (Engelstalige) wetenschappelijke tijdschrift *Computers, Environment and Urban Systems*. Deze is beschikbaar online of op te vragen bij e.w.meijles@rug.nl

Figuur 3: Mensen die behoefte hebben aan natuur en rust (B) gaan veel verder het Nationale Park in dan degenen die vooral komen voor een sociale, actieve wandeling (A).

